

**MINIANALYSE AF
DANSKE FEMICIDES 2022**

AF CENTER FOR VOLDSFOREBYGGELSE

FORFATTERE

Betina Bay

Pernille Christine Fie Christensen

Ditte Bjerregaard

UDARBEJDET AF

Center for Voldsforebyggelse

Prinsesse Charlottes Gade 45 kld., 2200 København N

CVR: 41393025

KONTAKT

bbetalomvold.dk

centerforvoldsforebyggelse.dk

INDHOLDSFORTEGNELSE

Indledning.....	1
FN's anbefaling om et femicide watch.....	2
Metode.....	3
Datagrundlag.....	5
Etiske overvejelser.....	6
Overblik - femicides i 2022.....	7
Kortlægning.....	10
Ofrene.....	10
Relation mellem offer og gerningsperson.....	10
Gerningspersonerne.....	11
Analyse.....	15
Analytisk tilgang.....	15
De otte trin.....	16
Trin 1: En forhistorie med vold.....	18
Trin 2: Forholdets begyndelse.....	19
Trin 3: Kontrol i forholdet.....	20
Trin 4: En Trigger.....	21
Trin 5: Optrapning og eskalering.....	22
Trin 6: Tanker om drab og hævn.....	23
Trin 7: Planlægning.....	24
Trin 8: Drabet.....	25
Konklusion.....	26
Anbefalinger.....	27
Referencer.....	28

INDLEDNING

Ifølge FN udgør femicides den mest ekstreme form for vold og den mest voldelige manifestation af diskrimination mod kvinder (UN Women, 2023). Femicide er en paraplybetegnelse, der dækker over mange forskellige drabsmotiver og relationer mellem offer og gerningsperson, men FN betegner et femicide som et kønsrelateret drab på en kvinde eller pige (UN Women, 2023). Fællesnævneren for femicides er således dét, at kvinder bliver dræbt, fordi de er kvinder.

I 2021 grundlagde Center for Voldsforebyggelse (CFV) et dansk Femicide Watch, som indsamler viden og data om drab på kvinder i Danmark. Formålet med indsatsen er både at oplyse om drab på kvinder samt at producere ny viden, som kan anvendes i forebyggelsesarbejdet mod kvindedrab. På baggrund af arbejdet i Femicide Watch udgav CFV i 2022 rapporten "Kortlægning og analyse af danske femicides 2000-2021", som kortlægger 284 danske kvindedrab og dermed udgør den hidtil største kortlægning af femicides i Danmark. Men arbejdet er ikke færdigt. Derfor præsenterer CFV med denne udgivelse en kortlægning og analyse af danske femicides begået i 2022. Denne mindre kortlægning er dermed et led i det fortsatte arbejde med at monitorere og indsamle viden om drab på danske kvinder.

Globalt så vi i 2022 en dybt bekymrende tendens. FN rapporterer, at antallet af kvinder og piger, der er blevet dræbt forsætligt i 2022 - næsten 89.000 - var det højeste årlige antal registreret i de seneste 20 år (UNODC & UN Women, 2023). Det samlede antal drab på verdensplan har været faldende siden 2021, men den tendens afspejles ikke i antallet af kvindedrab. Derudover ses det, at de fleste drab på kvinder stadig er kønsrelaterede, og at mere end halvdelen af alle kvindedrab begås af en partner eller andre familiemedlemmer (UNODC & UN Women, 2023).

Som et bidrag til oplysning og forebyggelse af femicides i både Danmark og resten af verden, ønsker CFV med denne minianalyse at give et indblik i den viden, som kan udledes af kvindedrab, som foregår i en dansk kontekst. Udgivelsen indeholder en indledende kortlægning af de femicides, som har fundet sted i Danmark i 2022, og dernæst en analyse, som identificerer og adresserer risikofaktorer og faresignaler forud for drab på kvinder begået af en nuværende eller tidligere partner.

FN'S ANBEFALING OM ET NATIONALT FEMICIDE WATCH

I 2015 opfordrede FN's uafhængige ekspert i vold mod kvinder og piger, Dubravka Šimonović, FN's medlemslande til at grundlægge et nationalt "femicide watch". Dubravka Šimonović, som er kroatisk jurist med speciale i menneskerettigheder, havde på daværende tidspunkt mandatet som FN's *Special Rapporteur on violence against women and girls, its cause and consequences* - et mandat som har til formål at integrere bekæmpelsen af vold mod kvinder i FN's arbejde med menneskerettigheder ("Femicide Watch Initiative", n.d.).

The Femicide Watch Initiative, som Dubravka Šimonović' initiativ efterfølgende blev kaldt, har til formål at forebygge femicides gennem indsamling af national data om kvindedrab. Formålet med den systematiske indsamling af data er at kunne sammenligne data på tværs af nationale og internationale niveauer. Målet er at identificere mangler i nationale love og politikker, samt manglende implementering af forebyggende tiltag ("Femicide Watch Initiative", n.d.).

Siden 2015 har et stigende antal lande derfor påbegyndt arbejdet med at grundlægge et femicide watch gennem indsamling af data eller ved at forske i femicides og forebyggelse heraf. Listen med lande er divers og inkluderer både Argentina, Australien, Bolivia, Cambodien, Israel, Mexico, Norge, Sverige og Tyrkiet.

I Danmark baner Center For Voldforebyggelses (CFV) kortlægning af femicides i perioden 2000-2021 vejen for grundlæggelsen af et dansk femicide watch.

CFV har udover den første kortlægning også udgivet et internationalt litteraturreview med fokus på Intimate Partner Homicide og Intimate Partner Violence med det formål at sammenholde international forskning om partnervold og -drab med viden fra danske kvindedrabssager. Reviewet peger på, at et udpluk af danske drabspersoner blot i mindre grad har fællestræk med drabspersoner i andre lande, f.eks Sverige, USA og Spanien. Dette gælder en række parametre, herunder tidligere straf og beskæftigelsesstatus for gernings-tidspunktet.

Nærværende kortlægning af femicides begået i 2022 er endnu et skridt på vejen mod forebyggelsen af kvindedrab i Danmark, og CFV fortsætter også i fremtiden med at kortlægge femicides og indsamle viden og data om drab på kvinder.

METODE

Der eksisterer mange forskellige tilgange til og definitioner af femicide. Center for Voldsförebyggelse (CFV) arbejder ud fra en forståelse af femicide, som er i overensstemmelse med den begrebsramme, som FN anbefaler.

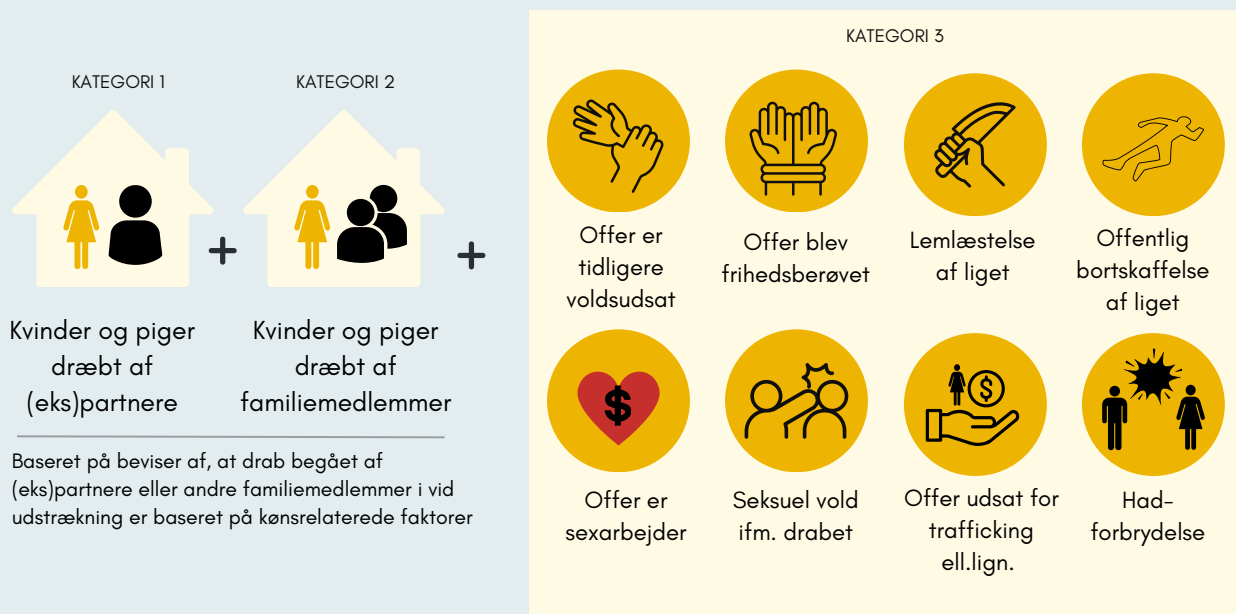
Siden Šimonović opfordrede FN's medlemslande til at indsamle data om femicides, har UN Women i samarbejde med United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) udviklet en statistisk forståelsesramme, som har til formål at fremme og forbedre dataindsamlingen af informationer om drab på kvinder (UNODC & UN Women, 2022). CFV anvender denne tilgang, så vores data i højere grad kan sammenlignes på tværs af lande og samfund.

FN's begrebsramme indebærer en definition af femicide som drab på kvinder eller piger, hvor der indgår *en kønsrelateret motivation* for drabet (UNODC & UN Women, 2022). I generelle termer henviser dette til drab begået med rod i kønsrelaterede faktorer, såsom ideologier om mænds rettigheder og privilegier over kvinder, sociale normer vedrørende maskulinitet samt behovet for at hævde en bestemt kontrol eller magt, håndhæve kønsroller eller forhindre, modvirke eller straffe det, som af gerningspersonen anses for at være uacceptabel kvindelig adfærd (UNODC & UN Women, 2022).

Femicides kan dermed finde sted i mange forskellige situationer, både inden for den private og offentlige sfære og i forskellige relationer mellem offer og gerningsperson. Definitionen af et femicide er således bredt favnende, og det kan derfor være en kompleks opgave at vurdere, om det enkelte drab udgør et femicide eller ej. Dette skyldes primært, at det kønsrelaterede aspekt af et femicide ikke altid er eksplicit. UNODC og UN Women (2022) præsenterer derfor tre overordnede kategorier for femicides:

1. Kvinder dræbt af en nuværende eller tidligere partner, f.eks. ægtefælle, kæreste eller intim/seksuel partner
2. Kvinder dræbt af andre familiemedlemmer, f.eks. en søn, far eller onkel
3. Kvinder dræbt af en anden gerningsperson, hvor mindst ét af disse kriterier er opfyldt:
 - Offeret er tidligere blevet udsat for fysisk, psykisk eller seksuel vold af gerningspersonen
 - Offeret var udsat for en form for udnyttelse, f.eks. trafficking eller slaveri
 - Offeret var i en situation, hvor hun var blevet frihedsberøvet, f.eks. kidnapning
 - Offeret var sexarbejder
 - Offeret var udsat for seksuel vold enten før, under eller efter drabet
 - Drabet på offeret var efterfulgt af lemlæstelse af liget, f.eks. usømmelig omgang med lig
 - Offerets lig blev bortskaffet i et offentligt rum
 - Drabet udgjorde en kønsbaseret hadforbrydelse

FIGUR 1: KARAKTERISTIKA FOR FEMICIDES

Kilde: UNODC & UN Women (2022). *Statistical framework for measuring the gender-related killing of women and girls (also referred to as "femicide/feminicide")*

I CFV's kortlægning af femicides har det dermed været med FN's tre kategorier for øje, at vi har identificeret og kategoriseret et dansk drab som et femicide. Denne kategorisering medvirker, at også drab på kvinder som følge af æresrelaterede konflikter, drab med seksuelle motiver eller drab på baggrund af en kvindelig kønsidentitet - f.eks. på transkvinder - eller seksuel orientering også inkluderes i kortlægningen.

DATAGRUNDLAG

Kortlægningen er foretaget gennem løbende monitorering af drab og mistænkelige dødsfald, og kortlægningens data og informationer bygger både på aktindsigter i domsafsigelser, politiets pressemeddelelser og nyhedsartikler. Aktindsigterne har varieret i detaljegråd og længde, idet det f.eks. ofte ses, at domsbøger fra tilståelsessager er kortere end andre sagsforløb. Efter indsamling af data har CFV lavet deskriptiv statistik over væsentlige baggrundsvariabler for at danne overblik over femicide. Her er de indsamlede informationer opdelt i følgende karakteristika for hvert femicide:

- Offerets alder og oprindelse
- Relation mellem offer og gerningsperson
- Gerningspersonens oprindelse, køn, alder og beskæftigelsesstatus, tidligere kontakt til myndigheder, drabsmotiv, drabsmetode, hvorvidt drabet er opklaret, dom og straf, samt hvorvidt gerningspersonen dræbte flere i forbindelse med femicidet, herunder også selvmord.

Ovenstående karakteristika er fremhævet, fordi de alle vurderes som grundlæggende og væsentlige for en overordnet beskrivelse af hændelsesforløbet før, under og efter et femicide. I udarbejdelsen af analysen, der sætter særligt fokus på femicides begået af en nuværende eller tidligere partner, har vi først foretaget grundige gennemlæsninger af aktindsigtsmateriale. Dette blev efterfulgt af en åben kodning, der havde til hensigt at danne overblik over de forskellige karakteristika og temaer, som kendetegner de respektive femicides. Her har vi bl.a. systematiseret viden om de forskellige gerningspersoners mentale helbred og aktuelle livssituationer, voldshistorik samt forklaringer af drabet og hændelsesforløbet op til drabet. Med afsæt heri har vi analyseret data med udgangspunkt i Jane Monckton-Smiths (2020) forskning, som tematiserer femicides over en tidslinje med otte trin, der leder op til (eks)partnerdrab. Monckton-Smiths (2020) forskning er bredt anerkendt inden for arbejdet med kvindedrab, og hendes ottetrins-tematisering indgår ligeledes i den handleplan mod partnervold og partnerdrab, som den danske regering offentliggjorde i sommeren 2023.

Formålet med at benytte Monckton-Smiths (2020) tilgang er netop at undersøge, hvorvidt de danske femicides begået af en nuværende eller tidligere partner kan forstås inden for den teoretiske ramme af de otte trin som prædiktor for partnerdrab. Tidslinjen er udarbejdet med henblik på at kunne understøtte fagfolk, som arbejder med risikovurderinger på området. CFV's analyse har ligeledes til hensigt at bidrage med viden fra en dansk kontekst til forebyggelsen af femicides begået af en partner eller ekspartner. Som beskrevet i Regeringens handlingsplan (2023) mod partnervold og partnerdrab, har vi behov for et større fokus på voldsudøveren. Næsten 2/3 af de drabsmænd, som har dræbt en partner, havde forinden udøvet psykisk vold mod partneren (Rasmussen et al., 2016). Derfor sætter vi i analysen fokus på at undersøge spørgsmålet: *hvilke risikoindikatorer ses hos de danske drabspersoner?* Fremgangsmåden og metodiske overvejelser i forbindelse med udarbejdelse af analysen uddybes yderligere i introduktionen til selve analyseafsnittet.

ETISKE OVERVEJELSER

Af de 12 femicides identificeret i 2022 kender vi ofte kun til det, der kommer frem under retssagen og er beskrevet i aktindsigterne. Nogle af sagerne er beskrevet mere detaljeret end andre, og fire af femicidene er slet ikke kommet for retten, fordi gerningspersonen (den formodede gerningsperson) har begået selvmord efter drabet. Nogle oplysninger har vi derfor fundet i forskellige medier, der har dækket femicidene. Vi anerkender, at det kan være problematisk at læse om femicidene i medierne, fordi vi ved, at mange pårørende efterfølgende klager til Pressenævnet, f.eks fordi de mener, at medierne har repræsenteret drabet med en sensationisme, som ikke er genkendelig for dem. Af femicidene i 2022 har vi endnu ikke fundet klager hos Pressenævnet, men vi er opmærksomme på mediernes til tider sensationelle dækninger af femicides. Vi har valgt at inddrage de artikler, hvor vidner udtaler sig om forholdet inden drabet, eller hvor medierne har yderligere tilføjelser af retssagens forløb i forhold til aktindsigten.

I denne minianalyse publiceres hverken de dræbte kvinders eller gerningspersonernes navne. Vi har været i kontakt med flere pårørende til femicides, som fortæller, at det er svært at se deres mistedes navne florere steder, som de ikke er bekendte med. Når vi her henviser til enkelte femicides, omtaler vi derfor ikke navne. Nogle af kvindernes navne fremgår dog af CFV's danmarkskort over femicides, som kan findes på vores hjemmeside. Her fremgår hvert enkelt femicide med en kort beskrivelse og i nogle tilfælde navnet på den dræbte kvinde.

CFV er opmærksom på, at danske kvinder også kan blive dræbt i udlandet. På nuværende tidspunkt har vi ikke en opgørelse over antallet af sådanne femicides, men det er vores hensigt at udvide kortlægningen i fremtiden. I regi af denne kortlægning ved vi dog, at en 30-årig dansk kvinde blev dræbt i Frankrig i september 2022, og at hendes danske kæreste blev anholdt og sigtet for drabet. Vi er opmærksomme på sager som denne, og det er vigtigt for os også at huske disse kvinder, når vi beskæftiger os med forebyggelsen af femicides. Den nærværende kortlægning af femicides afgrænser sig dog til drab begået inden for Danmarks grænser i 2022.

OVERBLIK - FEMICIDES I 2022

Bemærk, at der i ét af de 12 femicides er to gerningspersoner, hvorfor der i de forskellige oversigter er angivet 13 gerningspersoner.

OFRENE

24-årig kvinde
dræbt 9. januar på
Amager

50-årig kvinde
dræbt 22. januar i
Ebeltoft

27-årig kvinde
dræbt 29. januar i
Løgumkloster

23-årig kvinde
dræbt 3. februar i
Aalborg

47-årig kvinde
dræbt 21. februar i
Esbjerg

73-årig kvinde
dræbt 23. april i
Svendborg

52-årig kvinde
dræbt 16. maj i
Slagelse

78-årig kvinde
dræbt 9. juni i
Glesborg

60-årig kvinde
dræbt 6. august i
Ølsted

54-årig kvinde
dræbt 24. august i
Skanderborg

30-årig kvinde
dræbt i oktober i
Præstø

37-årig kvinde
dræbt 3. november i
Holbæk

**11 måneder gammelt
spædbarn** dræbt i
oktober i Præstø

RELATION MELLEM OFFER OG GERNINGSPERSON

2 ud af de 13 gerningspersoner var **ekspartner** til offeret

7 ud af de 13 gerningspersoner var **partner** til offeret

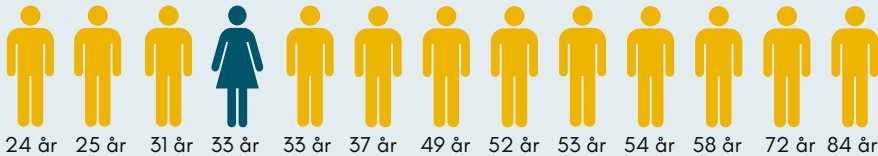
2 ud af de 13 gerningspersoner havde **ingen relation til offeret**

1 ud af de 13 gerningspersoner havde en **ukendt relation til offeret**

1 ud af de 13 gerningspersoner havde **en ikke-romantisk relation** relation til offeret

GERNINGSPERSONERNES KØN OG ALDER

Alder er angivet for gerningstidspunktet

BESKÆFTIGELSESTATUS

3 af de 13 gerningspersoner var i **beskæftigelse** på gerningstidspunktet

2 af de 13 gerningspersoner boede på **asylcenter** på gerningstidspunktet

1 af de 13 gerningspersoner var **ikke i beskæftigelse** på gerningstidspunktet

1 af de 13 gerningspersoner var **pensioneret** på gerningstidspunktet

6 af de 13 gerningspersoners beskæftigelse var **ukendt** på gerningstidspunktet

GERNINGSPERSONENS MOTIV

2 ud af de 13 gerningspersoner var **utilregnelig** i gerningsøjeblikket

3 ud af de 13 gerningspersoners motiv var **jalousi**

2 ud af de 13 gerningspersoners motiv var **offerets ønske om separation**

1 ud af de 13 gerningspersoners motiv var af **seksuel karakter**

5 ud af de 13 gerningspersoners motiv var **ukendt**

TIDLIGERE VOLDSRELATEREDE STRAFFE

3 gerningspersoner er tidligere straffet for enten blufærdighedskrænkelser, fareforvoldelse, vold og trusler om vold

5 ud af de 13 gerningspersoner var ikke tidligere straffet for vold

5 ud af de 13 gerningspersoners tidligere voldsrelaterede straffehistorik er ukendt

SELMORD

3 ud af de 13 gerningspersoner begik selvmord efter drabet

I et femicide er det **ukendt**, om gerningspersonen begik selvmord

Derudover har **1** gerningsperson **forsøgt** at begå selvmord **efter drabet**, og

1 gerningsperson har **forsøgt** at begå selvmord **kort tid inden drabet**

STRAF OG DOMSFÆLDELSE

18 ud af de 12 femicides er en eller to gerningspersoner blevet straffet

2 ud af de 9 dømte gerningspersoner fik en **anbringelsesdom**

1 ud af de 9 dømte gerningspersoner fik en **forvaringsdom**

5 ud af de 9 dømte gerningspersoner fik en **fængselsstraf på 12 år**

1 ud af de 9 dømte gerningspersoner fik en **fængselsstraf på 16 år**

KORTLÆGNING

OFRENE

I 2022 blev 12 kvinder ofre for femicide, hvilket svarer til et femicide om måneden. Det yngste offer var 24 år, imens det ældste var 78 år. Dermed viser kortlægningen, at kvinder bliver ofre for femicide i alle aldre og på alle tidspunkter i livet, hvilket også afspejler sig i CFV's kortlægning over femicides fra 2000–2021 (Bernsen et al., 2022). Derudover fordeler drabene sig geografisk over hele Danmark.

Udover de 12 femicides, blev et 11 måneder gammelt spædbarn offer for filicide i forbindelse med drabet på sin mor. Filicide kan i denne sammenhæng forstås som et slags udvidet femicide, hvor gerningspersonen enten har dræbt både sin (eks)partner og børn, eller hvor drabene er blevet begået for at få hævn over børnenes mor.

RELATION MELLEM OFFER OG GERNINGSPERSON

I de fleste tilfælde er gerningspersonens relation til offeret enten partner eller ekspartner. I to tilfælde i 2022 er der tale om fjendrab, hvor offer og gerningsperson ikke har haft et forudgående kendskab til hinanden. Derudover ses også et tilfælde, i et femicide med to gerningspersoner, at den dømte kvinde havde et romantisk forhold til offeret, og den dømte mand ligeledes havde kendskab til offeret. Det femicide, hvor relationen er markeret som ukendt, tager sig ud ved, at en kvinde blev fundet dræbt, og efterfølgende blev hendes mand fundet død uden synlige fysiske skader – imidlertid har politiet ikke oplyst, om de formoder, at manden har dræbt kvinden og efterfølgende har begået selvmord. Det kan derfor ikke udelukkes, at der også her er tale om et partnerdrab. Denne tendens, hvor femicide oftest begås af en (eks)partner, falder i tråd med de danske fund fra 2000–2021, hvor langt de fleste femicides også er blevet begået af en (eks)partner (Bernsen et al., 2022). Samme tendens gør sig gældende globalt, hvor det også ses, at størstedelen af drab på kvinder begås af en nuværende eller tidligere partner (UNODC & UN Women, 2023).

GERNINGSPERSONERNE

Køn, alder og beskæftigelsesstatus

I alle tilfælde af femicides i 2022 var gerningspersonen en mand. Dog var der i et af femicidene tale om to gerningspersoner, hvor en mand er dømt for selve udførelsen af drabet, imens en kvinde er dømt for medvirken til at planlægge drabet. Til sammenligning med kortlægningen af femicides i perioden 2000-2021 ses det yderst sjældent, at det er kvinder, som er gerningspersoner. I de sjældne tilfælde, hvor kvinder er blevet dømt for at have begået femicide, har det i samtlige danske tilfælde været i en eller anden form for samarbejde med en mand (Bernsen et al., 2022). Med blik for alder, spænder gerningspersonernes alder fra 25 år til 84 år. Derudover havde gerningspersonerne i varierende grad tilknytning til arbejdsmarkedet på gerningstidspunktet. I fem ud af 12 femicides ved vi ikke, om gerningspersonen var i beskæftigelse på gerningstidspunktet, men af de andre femicides, fremgår det, at to gerningspersoner var i beskæftigelse, en var pensioneret og to boede på asylcenter.

Motiv

Gerningspersonernes motiv bliver ikke altid tydeligt fremlagt i retten eller i medierne. Samtidig er et drabsmotiv sjældent simpelt, men består ofte af et komplekst samspil af en række årsager og incitament. Idet alle drabene er kategoriseret som femicides og dermed indebærer et kønsrelateret aspekt jf. FN's forståelsesramme (UNODC & UN Women, 2022), indgår dette aspekt i større eller mindre grad i gerningspersonens motivkompleks.

I vores kortlægning finder vi, at jalousi gør sig gældende i tre tilfælde, imens separation er et motiv i to femicides. Separation som motiv indebærer et brud mellem kvinden og gerningspersonen, og oftest ser vi, at kvinden ønsker at stoppe relationen, og dette ikke tolereres eller accepteres af gerningspersonen.

I fire femicides er motivet ukendt. Heraf har tre af gerningspersonerne begået selvmord, hvorfor vi ikke kender motiverne for drabene. Dog har politiet oplyst, at der forud for det ene drab var foregået en konfliktfyldt og turbulent skilsmisse (TV2 Østjylland, 2022). I samme femicide ser vi, at gerningspersonen både dræbte sin ekskone og hendes nye partner, inden han begik selvmord. Det fjerde femicide henviser til det drab, hvor politiet endnu ikke har bekræftet, om de formoder, at den dræbte kvindes mand, som efterfølgende blev fundet død, var gerningspersonen.

Motiv

To af drabene er kategoriseret som fjerndrab, hvor offeret og gerningspersonen ikke har en relation forud for drabet. Her har det ene motiv været af seksuel karakter, mens det andet ikke har et direkte motiv, eftersom gerningspersonen efterfølgende blev erklæret sindssyg i gerningsøjeblikket. Der er her tale om drabet på den 60-årige kvinde, som er karakteriseret som et femicide, idet gerningspersonen er dømt for usømmelig omgang med lig, hvilket, som nævnt ovenfor, opfylder FN's kriterier for at karakterisere et drab som et femicide. En anden gerningsperson, der ligeledes blev erklæret sindssyg i gerningsøjeblikket, dræbte sin daværende partner. Dermed blev to ud af tretten gerningspersoner erklæret sindssyg i gerningsøjeblikket.

Til sammenligning med andre undersøgelser, går motiverne separation og jalousi ofte igen i femicides begået af en nuværende eller tidligere partner (Bernsen et al., 2022; Hedegård Thomsen 2020; Monckton-Smith, 2020). Denne tendens gør sig også gældende for de danske femicides i 2022, hvor fem ud af tretten gerningspersoners drabsmotiver således enten præges af jalousi eller separation.

Drabsmetode

Kvinderne blev hovedsageligt dræbt ved kvælning eller skarp vold. Kvælning dækker i dette tilfælde over en blokering af ilttilførelsen gennem luftvejene, og vi har ikke skelnet mellem kvælning med hænderne eller remedier. Skarp vold dækker over bl.a. snitsår, knivstik og skudlæsioner. Kvælning var drabsmetoden i fem femicides, imens skarp vold var drabsmetoden i fire femicides. I de tre resterende femicides kender vi ikke drabsmetoden.

Retsmediciner Asser Hedegård Thomsen (2020) peger på, at partnerdrab med kvindelige ofre ofte har jalousi og separation som motiv, hvilket kan forklare forskellen på antallet af snitsår mellem kvindelige ofre og mandlige ofre i heteroseksuelle partnerdrab. Hedegård Thomsen (2020) og andre peger nemlig på, at mænd ofte er så fastgjorte i deres følelser, at de laver flere skader. I modsætning hertil dræber kvinder oftere i selvforsvar på grund af mandens trusler om vold eller under drabsforsøg. Her har kvinden ofte kun et forsøg, hvilket resulterer i færre skader på manden (Hedegård Thomsen, 2020, s. 37; Rye & Angel, 2019, s. 50). Som vi ser i flere af femicide i 2022, er antallet af knivstik i forbindelse med drabet meget højt. I et femicide ser vi for eksempel, at kvinden er blevet dræbt ved 78 knivlæsioner. I et andet femicide er kvinden ligeledes blevet dræbt ved netop 78 knivlæsioner.

Tidligere straffe

Der er stor forskel på, om gerningspersonerne har været straffet tidligere. I de fire femicides, hvor kvinden er blevet dræbt, og gerningspersonen (eller den formodede gerningsperson) efterfølgende har begået selvmord, ved vi ikke, om der tidligere har foreligget nogle straffe. Men af de femicides, som er kommet for retten, er der fem gerningspersoner, som ikke er tidligere straffet. I forhold til domme for personrettet kriminalitet ser vi i et femicide, at gerningspersonen tidligere har modtaget en dom for trussel om vold og vold. I et andet femicide er gerningspersonen tidligere dømt for fareforvoldelse og blufærdighedskrænkelse, og gerningspersonen oplyser desuden i retten, at han tidligere er blevet sigtet for grov vold.

Selv mord

I tre ud af de 12 femicides begik gerningspersonen selvmord efter drabet. Disse femicides benævnes også som mord-selv mord. I et fjerde femicide er der muligvis også tale om mord-selv mord, men politiet har endnu ikke oplyst, om drabet på den 47-årige kvinde blev begået af hendes partner, som efterfølgende blev fundet død. Derudover ser vi i et femicide, at gerningspersonen havde forsøgt at begå selvmord kort forinden drabet. I et andet femicide har gerningspersonen forsøgt at begå selvmord umiddelbart efter drabet, men mislykkedes. Det vil sige, at i halvdelen af de danske femicidesager i 2022 har der været selvmord eller forsøg på selvmord fra gerningspersonernes side.

Dom og straf

I otte ud af de 12 femicides er en eller flere gerningspersoner kendt skyldige i drab. I femicidet med to gerningspersoner, blev manden idømt 16 års fængsel, samt udvisning af Danmark med indrejseforbud for bestandigt, imens kvinden, der medvirkede til drabet, blev idømt anbringelse. I denne sag var den væsentligste skærpende omstændighed, at kvinden var gravid i 26. uge, og at det ufødte barn som følge af drabet også afgik ved døden. Derudover er to andre gerningspersoner idømt anbringelse, fem gerningspersoner blev idømt 12 års fængsel, hvoraf en desuden blev idømt udvisning af Danmark med indrejseforbud for bestandigt, og en gerningsperson er idømt forvaring.

I de resterende fire femicides er der ikke faldet dom. Det skyldes, at gerningspersonen begik selvmord i tre af femicidene, og det fjerde femicide henviser til drabet på en kvinde, hvor hendes mand efterfølgende blev fundet død, men hvor politiet endnu ikke har oplyst, om de formoder, at han er gerningspersonen.

Kontakt med myndighederne

I kortlægningen har vi også undersøgt, om der har været kontakt med myndigheder, såsom kommunen, politiet eller psykiatrien, forud for drabet. Forskning peger nemlig på, at faktorer som psykisk sygdom eller tidligere sager med psykisk eller fysisk vold kan være risikofaktorer for drab på kvinder (Monckton Smith, 2020; Rye & Angel, 2019; Rasmussen et al., 2016). I en rapport peger Danner bl.a. på, at personlig krise i forbindelse med skilsmisse var gennemgående i et finsk studie af partnerdrabssager mellem 2003–2012 (Rasmussen et al., 2016).

I ét femicide ser vi, at gerningspersonen forinden drabet var indlagt i psykiatrisk regi og fortsat var i behandling, da han begik drabet. I et andet femicide har gerningspersonen gentagne gange været ved sin praktiserende læge, fordi han oplevede uforklarlige smerter. Disse smerter blev ved en mentalundersøgelse efter drabet vurderet som sammenhængende med en skizofrenidiagnose. Denne gerningsperson har også været i kontakt med politiet i forbindelse med sager om fysisk vold mod offeret. Desuden er han tidligere straffet for sager, der ikke relaterer sig til vold. I et tredje femicide har gerningspersonen været i politiets søgelys grundet skilsmissekonflikter mellem ham og offeret. Derudover er politiet blevet tilkaldt mindst én gang grundet "uro omkring familien" i et fjerde femicide, og her blev gerningspersonen tilbageholdt af politiet i op til 24 timer (Iwersen, 2022).

I det femicide, hvor der er to gerningspersoner, fortæller et vidne, som tidligere har været mentor for den dømte kvinde, at hun mødte gerningspersonen et par måneder før drabet. Her oplevede vidnet, at kvinden, offerets partner, var meget vred på offeret. Vidnet blev bekymret og lavede derfor en bekymringsunderretning til kommunen, idet hun oplevede, at kvinden ikke havde det psykisk godt og skulle have hjælp. Derfor ved vi, at kommunen i denne sag har haft et vist kendskab.

I over halvdelen af 77 partnerdrab begået ml. 2007–2017 har enten politiet, skolen, kommunen eller andre myndigheder kendt til vold i hjemmet forud drabet (Rye & Angel, 2019). Vi kan derfor ikke udelukke, at flere gerningspersoner har været i kontakt med myndighederne, eller om andre myndigheder, såsom kommunen, har haft nærmere kendskab til gerningspersonerne eller vold i hjemmet.

ANALYSE

Denne del vil med afsæt i kortlægningen præsentere en analyse af de danske femicides i 2022, som karakteriseres som partner- eller ekspartnerdrab.

På baggrund af Jane Monckton-Smiths (2020) forskning og de otte trin for partnerdrab, søger analysen at bringe større viden om de risikoindikatorer, som gør sig gældende for (eks)partnerdrab i en dansk kontekst. Dermed undersøger analysen, hvorledes de danske (eks)partnerdrab kan forstås indenfor den teoretiske ramme af otte trin op til partnerdrab, som præsenteret af Monckton-Smith (2020).

ANALYTISK TILGANG

Analysen baserer sig primært på informationer fra aktindsigter i domsafsigelserne. I fire ud af de ti (eks)partnerdrab mod kvinder begået i 2022 har gerningspersonen (og den formodede gerningsperson) dog begået selvmord efter drabet, hvorfor der i disse femicides ikke foreligger dom. Analysen tager derfor hovedsageligt afsæt i de seks femicides, hvor vi i højere grad har viden om hændelsesforløbet og drabet. Udover dataen fra aktindsigterne inkorporerer analysen også viden fra nyhedsartikler, hvor f.eks. pårørende eller vidner har udtalt sig. Vi har i den forbindelse vurderet kvaliteten af troværdighed og relevans for hver enkelt kilde i forsøg på at opnå et så pålideligt datamateriale som muligt. I den forbindelse er det værd at påpege, at analysen dermed ikke bygger på et fyldestgørende grundlag af informationer, da vi ikke har adgang til al den viden og hele den kontekst, som drabene udmærker sig ved, og samtidig er der væsentlige etiske hensyn at tage overfor pårørende og efterladte i bestræbelsen på at indsamle data. Dog vil analysen stadig bidrage med større viden om risikoindikatorer for (eks)partnerdrab begået mod kvinder i en dansk kontekst og dermed udgøre et led i det forebyggende arbejde.

Analysen er opbygget på den måde, at den følger den kronologiske tænkning i Monckton-Smiths (2020) trinmodel og undervejs forholdes fundene til opmærksomhedspunkterne ved hvert trin.

På baggrund af datamaterialet, som primært består af aktindsigter, er det udfordrende at forholde fundene til trin 1, gerningspersonens forhistorie, og trin 2, den første tid af forholdet, eftersom aktindsigterne ofte ikke bringer information herom. Nogle af aktindsigterne viser, at der under retssagen er lagt vægt på, hvordan forholdet var i begyndelsen og hvordan forholdet udviklede sig. Andre gange har vidner udtalt sig om disse forhold til pressen. Analysen vil undervejs inddrage eksempler og viden fra de forskellige femicides.

DE OTTE TRIN

På baggrund af 372 drab på kvinder, begået af en partner eller ekspartner i England i perioden 2012-2015, præsenterer den britiske lektor i kriminologi Jane Monckton-Smith (2020) en tidslinje bestående af otte trin, som er gennemgående i tiden op til, at en (eks)partner begår et drab. Forskningen peger på, at disse drab typisk **ikke** sker i impulsivitet eller affekt. Tværtimod er partnerdrab ofte kulminationen på en forudgående periode med psykisk eller fysisk vold, trusler eller stalking.

Gerningspersonerne motiveres oftest af et behov for kontrol, hvorfor et oplevet kontroltab kan ændre tankegangen hos gerningspersonen og dermed optrappe volden og øge risikoen for partnerdrab (Monckton-Smith, 2020).

Overordnet kan de otte trin beskrives som en trappe, hvor motivationen for at udøve vold er koblet til motivationen for at dræbe (Monckton-Smith, 2020). De otte trin ser ud som følgende. Første trin forholder sig til gerningspersonens voldelige adfærd i tidligere forhold, f.eks. kontrol, trusler eller stalking. Det kan også være, at gerningspersonen før har været voldelig mod andre personer. Andet trin afspejler forholdets begyndelse, hvor et gennemgående tema er hastigheden i forholdets udvikling. Det tredje trin ser på forholdet mellem voldsudøveren og offeret. Gerningspersonen bliver mere og mere kontrollerende og manipulerende overfor sin partner, f.eks. i forhold til økonomi, i sociale sammenhænge eller følelsesmæssigt. Under fjerde trin udløses en trigger i forholdet. Det kan for eksempel være offeret, der ønsker at slutte forholdet, begynder at stå imod kontrollen, eller det kan være gerningspersonen, der bliver jaloux. Ved femte trin optrappes konflikten. Det kan udmønte sig i intensiveret stalking, trusler om selvmord, øget kontrol eller andre måder, hvorpå gerningspersonen forsøger at bevare kontrollen. Sjette trin kendetegnes ved, at gerningspersonen ændrer sin tankegang. Her opstår hævn eller drab som en mulighed, ofte på baggrund af et uigenkaldeligt kontroltab. Gerningspersonen begynder at planlægge drabet i det syvende trin, der varierer meget i længde og detaljegrad - nogle drab planlægges omhyggeligt, andre drab planlægges i løbet af få timer. Dette leder op til det sidste og ottende trin, drabet på (eks)partneren, og nogle gange offerets eller deres fælles børn (Monckton-Smith, 2020).

FIGUR 2: OTTETRINS MODEL FOR PARTNERDRAB PÅ KVINDER

Kilde: Monckton-Smith, J. (2020). Intimate Partner Femicide: using Foucauldian analysis to track an eight stage relationship progression to homicide. *Violence Against Women*, 26 (11). s. 1267-1285

Aktindsigterne giver ofte størst indsigt i perioden op til selve femicidet, hvor vi på ottetrins skalaen er på trin tre eller fire, dvs. den tid, hvor forholdet bliver kontrollerende eller gerningspersonen triggeres. Analysens første to trin beror udelukkende på data fra et af de femicides, som er et fjendrab. Dette skyldes, at der i aktindsigterne fra (eks)partnerdrabene ikke er tilstrækkelig data, som omhandler gerningspersonens forhistorie samt begyndelsen af forholdet. Selvom vi ikke kan dokumentere samtlige otte trin i alle femicides begået af en (eks)partner, udelukker det ikke, at de har fundet sted i større eller mindre grad.

Trin 1: En forhistorie med vold

I analysens første trin har vi valgt at inkludere informationer fra sagen om drabet på den 22-årige kvinde. Dette drab er som bekendt et fjendrab og kan derfor ikke direkte forholdes til de otte trin op til et partnerdrab (Monckton-Smith, 2020), men under retssagen kom det frem, at hendes gerningsperson har en historik af voldelig adfærd overfor tidligere partnere. Monckton-Smith (2020) peger på, at tidligere historik af kontrol, stalking og voldelig adfærd i forhold gik igen i samtlige af de partnerdrabssager, hun undersøgte. Vi har derfor valgt at inddrage denne gerningspersons forhistorie i analysen for at komme med et konkret eksempel på, hvordan trin 1 kan genkendes.

I denne sag beskriver vidner, der tidligere har været kærester med gerningspersonen, en lang række forhold med psykisk vold, gaslighting, chikane og stalking. De beskriver bl.a., hvordan han har isoleret dem fra deres venner, hvordan han har talt nedladende, og hvordan han har gaslightet dem ved for eksempel at sige, at de er paranoide, når de har sagt fra overfor volden. I flere tilfælde har han også været fysisk voldelig. Et vidne udtalte, at gerningspersonen overvågede hende via GPS-tracking, og efter forholdet var slut, fortsatte han med at stalke hende. En anden tidligere kæreste beskriver også at være blevet stalket og chikaneret, f.eks. ved at gerningspersonen har brudt ind i hendes bil og punkteret hendes bil. Et tredje vidne beskriver, at hun i en alder af 14 år oplevede grooming fra gerningspersonen, som på daværende tidspunkt var 26 år. Hun beskriver samtidig, hvordan han også udsatte hende for gaslighting. Flere af ekskæresterne beskriver desuden, hvordan de var underlagt grænseoverskridende sex og sex uden samtykke.

Dermed ses altså et voldsmønster bestående af psykisk vold i form af gaslighting, grooming, chikane og stalking, samt tilfælde af fysisk vold forinden drabet. Vi kan altså se, at de risikoindikatorer, som Monckton-Smith (2020) påpeger ved partnerdrab, også kan ses i andre typer af femicides, der ikke nødvendigvis er blevet begået af en nuværende eller tidligere partner.

Trin 2: Begyndelsen af forholdet

I analysens andet trin inddrager vi ligeledes kun informationer om gerningspersonen fra fjerndrab på den 22-årige kvinde, da der i aktindsigten fra denne sag foreligger megen viden om gerningspersonens tidligere forhold. Monckton-Smith (2020) beskriver, hvordan forholdene oftest begynder med, at gerningspersonen er opmærksom og omsorgsfuld, men hurtigt udvikler sig til at være besidderisk og kontrollerende.

Uafhængigt af hinanden beskriver tre tidligere kærester til gerningspersonen følgende i retten:

“Tiltalte var sød og charmerende i starten, og pludselig skiftede det til, at han blev kontrollerende”

“Tiltalte var høflig, flink, sjov og sød, men han blev ikke ved med at være sådan. Der var meget kontrol”

“Tiltalte var rigtig imødekommende, flink og helt nede på jorden, men han blev ikke ved med at være sådan. Han blev mere kontrollerende”

I Monckton-Smiths (2020) undersøgelse er et af karakteristikaene ved forholdene også deres hurtige og accelererende udvikling. Her bliver jalousi ofte accepteret som et udtryk for kærlighed og omsorg, og dette kærlighedsudtryk bliver hurtigt en retfærdiggørelse for forskellige former for kontrollerende og besidderisk adfærd. Derfor kan der med tiden opleves isolation af offeret fra hendes venner og familie. Dette lader sig også afspejle hos ovenstående gerningsperson. I de andre femicides, som er kommet for retten, er der sparsom information om begyndelsen af forholdet. Men i flere femicides ser vi, at forholdet generelt beskrives som kontrollerende, hvilket ikke udelukker, at der i starten også har været et stærkt behov hos gerningspersonen for hurtigt at skabe en forpligtigende relation.

Et hurtigt udviklende forhold og en relation præget af kontrol har således også været et gentagende mønster for den gerningsperson, som begik et såkaldt fjerndrab på den 22-årige kvinde. Det giver altså anledning til at se nærmere på, hvordan de risikoindikatorer, som Monckton-Smith (2020) påpeger for (eks)partnerdrab, også kan være gældende for andre typer af femicides.

Trin 3: Kontrol i forholdet

I flere af femicide får vi enten gennem aktindsigter eller medier viden om forholdet mellem offeret og gerningspersonen.

Som beskrevet i de to forrige afsnit, er det tydeligt, at gerningspersonen, som begik femicide mod den 22-årige kvinde, havde et udpræget voldsmønster. Denne gerningsperson har i flere forhold brugt forskellige taktikker til at fastholde kontrollen både under og efter forholdet. Men kontrol og manipulation er også risikoindikatorer, som gør sig gældende i flere af de femicides, som er begået af en nuværende eller tidligere partner i 2022.

I et femicide, hvor offeret var i et længerevarende forhold til sin kæreste, fortæller offerets veninde om et forhold præget af manipulation, gaslighting og fysisk vold. Hun beskriver desuden en voldscirkel, hvor offerets daværende kæreste, gerningspersonen, benyttede sig af lovebombing. Lovebombing er en teknik, hvor voldsudøveren er ekstremt opmærksom og hengivende med det formål at manipulere partneren. Ifølge offerets veninde gik gerningspersonen fra at lovebombe offeret i flere dage til at være tavs i længere tid eller afbryde forholdet, for derefter at genoptage kontakten og lovebombe offeret igen. Desuden beskriver veninden, hvordan gerningspersonen for eksempel kunne manipulere offeret ved at sige, at hun ikke huskede situationer rigtigt.

I et andet femicide fortæller vidner om, hvordan det 73-årige offer var udsat for kontrol af sin daværende partner, gerningspersonen. I aktindsigten er det beskrevet, hvordan gerningspersonen "har været meget dominerende og kontrollerende i forhold til offeret [red.], herunder i forhold til at få besøg i hjemmet og ringe fra hjemmet". Dette bliver bekræftet af både offerets datter, hendes veninde og praktiserende læge, der også fortæller, at offeret havde fortalt dem, at hun var bange for partneren. Datteren til offeret fortæller desuden, hvordan hun har oplevet "mange skænderier mellem gerningspersonen og offeret, som nærmere var vredesudbrud fra gerningspersonens side, og hvor hendes mor 'blev sat på plads af gerningspersonen'".

I et tredje femicide blev offeret gift med sin mand i 2012 i Afghanistan. Parret blev i 2021 evakueret til Danmark sammen med deres børn, efter Taliban overtog magten. Et familiemedlem, der vidnede i retssagen, beskrev forholdet som meget kontrollerende. Familiemedlemmet fortalte, hvordan gerningspersonen, offerets mand, isolerede offeret ved blandt andet ikke at lade hende besøge sin familie, ved at spærre hende inde, samt udøve fysisk vold. Opholdet på de danske asylcentre har også været konfliktfyldte. Jydske Vestkysten beskriver, hvordan det under retssagen kom frem, at politiet på grund af "uro omkring familien" havde tilbageholdt gerningspersonen i op til 24 timer (Iwersen, 2022). Der tegner sig således et mønster af kontrol og dominans fra partneren.

I et fjerde femicide på en 50-årig kvinde, er få oplysninger om forholdet kommet frem under retssagen, der forløb sig som en tilståelsessag. Men det fremgår dog, at gerningspersonen havde to domme for henholdsvis trusler om vold og vold, hvilket vidner om en forhistorie præget af voldsparathed. Desuden fortæller han under retssagen, at han følte sig ydmyget, når offeret, ifølge ham, flirtede med andre mænd i byen. Jalousi var i denne sag motivet for drabet, hvor gerningspersonen forinden drabet har haft svært ved at håndtere denne jalousi, hvorfor han har tjekket og kontrolleret offerets SMS-beskeder.

I et femte femicide, ser vi også, at gerningspersonen har monitoreret og tjekket sin daværende partners, offerets, SMS-beskeder. Både dette femicide og femicidet på den 50-årige kvinde vender vi tilbage til ved trin 5, hvor denne kontrollerende adfærd af SMS-beskeder viser, hvordan volden er tiltagende, og situationen eskaleres.

I femicidet med to gerningspersoner, hvor den kvindelige gerningsperson var i et parforhold med offeret, fortæller offerets søster, at offeret blev udsat for kontrol af partneren. Dette tog sig bl.a. ud ved, at partneren ville bestemme, om offeret måtte tale med sin familie. Flere vidner fortæller også, at forholdet var konfliktfyldt.

Trin 4: En trigger

Monckton-Smith (2020) finder i sin forskning, at offerets ønske om at forlade gerningspersonen ofte kan blive en afgørende udløser for eskalering af vold eller drab. For de danske femicides 2022 begået af en (eks)partner ser vi ligeledes, at separation som udløser er en gentagende risikoindikator.

Vi ser både, at den 50-årige kvinde havde planer om at flytte fra partneren, den 73-årige kvinde havde også ønsker om at flytte fra sin partner, den 52-årige kvinde ønskede ligeledes at blive separeret fra partneren, og den 27-årige kvinde talte også om at blive separeret. Desuden udtaler gerningspersonen til drabet på den 27-årige kvinde under retssagen, at han oplevede et kontroltab, der for eksempel kom til udtryk ved, at hans hustru "fik sin egen mening", og at han følte, at hun havde søgt kontakt med andre mænd.

I sagen om drabet på den 37-årige kvinde, hvor to gerningspersoner er blevet dømt, ser vi, at den kvindelige gerningsperson, som indgik i et romantisk forhold med offeret, oplevede at være frustreret og jaloux over, at offeret var blevet gift og gravid med en anden mand. Samtidig er det værd at bemærke, at den kvindelige gerningsperson selv havde en tæt og romantisk relation til den mandlige gerningsperson, som blev dømt for selve drabet. Af tiltaltes egne forklaringer og andre vidnesbyrd i aktindsigten, tyder det dog på, at netop offerets relation til den nye mand og offerets graviditet udløser en større konflikt. I forlængelse heraf fortæller et vidne, at hun oplevede den kvindelige gerningsperson meget frustreret og vred på offeret. Derudover fortæller offerets søster, at den kvindelige gerningsperson blev tiltagende jaloux, og konflikterne blev større i forholdet. Vi kan derfor forstå offerets graviditet og relation til en anden mand som udløsende faktor for oplevelsen af kontroltab hos gerningspersonen.

I sagen om drabet på den 24-årige kvinde, udløses gerningspersonen trigger ikke af, at offeret ønskede at afslutte forholdet. Gerningspersonen fortæller selv under retssagen om sin ikke-diagnosticerede psykiske sygdom, der forud for drabet fylder mere og mere for ham og bliver den udløsende faktor. På denne vis er dette drab atypisk i forhold til de otte trin og andre partnerdrabssager. Dog ser vi også her eksempler af vold på lignende vis, som andre gerningspersoner udsætter deres partnere for psykisk og/eller fysisk vold inden drabet.

Trin 5: Optrapning og eskalering

Tab af kontrol under trin 4 udgør den trigger hos gerningspersonerne, som får dem til at forsøge at genskabe kontrollen. Dette sker gennem en eskalering af kontrol, monitorering, stalking eller anden adfærd. Hvis det lykkedes gerningspersonen at genskabe kontrollen, kan forholdet siges at vende tilbage til trin 3 – men fortsat udgøre en risiko for videre eskalering (Monckton-Smith, 2020). Eskalering og voldstaktikker som kontrol, overvågning og stalking afspejler sig også i sagerne fra 2022.

Det ses bl.a. tydeligt i sagen med drabet på den 52-årige kvinde, hvor der i retssagen fremgår SMS-beskeder afsendt af offeret kort tid forinden drabet. I en SMS-besked beskriver offeret bl.a., at hun er voldsomt bange for, hvad partneren kan finde på i kølvandet af, at hun har fortalt, at hun gerne vil forlade forholdet. I en anden SMS-besked fortæller offeret om, hvordan partneren overvåger hende ved at tracke hendes bil, og i en tredje SMS-besked fortæller offeret, at hun har oplevet, at partneren har sneget sig ind i hendes soveværelse, mens hun sov, og kontrolleret hendes telefon. Med blik for SMS-beskederne er det tydeligt, at offeret oplever en øget og intensiveret kontrol fra partners side i tiden efter, at hun har udtrykt, at hun ønsker at blive separeret fra ham. Yderligere fortæller offeret i en SMS-besked, at partneren har sagt til hende, at hendes beslutninger vil ende i en tragedie for dem alle [familien, red.].

Forud for drabet på den 37-årige kvinde, ser vi også en eskalering. Under retssagen kom det frem, at hendes kvindelige partner havde truet både offeret og offerets ufødte barn på livet. Dette på baggrund af, at offeret ikke ville imødekomme partnerens ønske om, at offeret brød kontakten med den nye mand. Derudover ser vi, at den mandlige gerningsperson havde en fysisk konfrontation med offeret kort tid forinden drabet.

En anden taktik til at genoprette kontrollen for gerningspersonen kan være trusler om selvmord. I aktindsigten i sagen om drabet på den 73-årige kvinde fremgår det af mentalerklæringen af gerningspersonen, at han har forsøgt at begå selvmord inden drabet og i den forbindelse blev indlagt i psykiatrisk regi. Den 73-årige kvinde led af Parkinson, og hun måtte derfor få hjælp fra både hjemmeplejen og hendes partner. I mentalerklæringen fremgår det, at partneren oplevede det som en øget belastning at skulle hjælpe offeret. Dette femicide vender vi tilbage til i næste analysepunkt, hvor ideen om "medlidenhedsdrab" belyses.

Trin 6: Tanker om drab og hævn

Når gerningspersonen når til sjette fase, indser vedkommende sit tab af kontrol, hvorfor drabstanker eller tanker om hævn opstår. Monckton-Smith (2020) peger på, at længere og svære sygdomsperioder tidligere er endt i en form for "medlidenhedsdrab", hvor gerningspersonen sætter en stopper for den syges lidelser ved at slå den syge ihjel. Dog peger hun på, at hvor trin 1-5 har været til stede hos gerningspersonen inden og under forholdet, er det tvivlsomt at drabet handler om "barmhjertighed". Det er det, vi ser ved drabet på den 73-årige kvinde. Her fremstiller gerningspersonen sin sag som et "medlidenhedsdrab" i relation til offerets sygdom, men retten lægger netop faktorer, som afspejler sig i trin 2-5 til grund for domsafsigelsen. Retten lægger f.eks. til grund, at offeret på dagen for drabet havde fået besked om, at hun havde fået en lejlighed til sig selv, og at hun ville skilles. Retten finder det ubetænkeligt at lægge til grund, at det var offerets ønske om skilsmisse og flytning fra gerningspersonen, der var baggrunden for, at gerningspersonen begik drabet. Netop det forhold, at offeret havde fået en lejlighed, og at hun desuden ønskede en skilsmisse, kan anses for at være det afgørende for, at gerningspersonen ændrede sin tankegang. Offerets ønske om flytning og skilsmisse kan forstås som det endelige kontroltab, hvorved muligheden for drab opstår hos partneren.

I et andet femicide, hvor den 52-årige kvinde også ønskede en skilsmisse, tyder det på, at det for partneren bliver offerets krav til fordelingen af forældremyndighed og bodeling, som udgør det ultimative kontroltab. Gerningspersonen udtaler i retten, at det i den forbindelse "slog klik for ham", fordi han i så fald ville miste alt, og han ønskede ej heller at miste samværet med deres fælles barn.

Gerningspersonen til drabet på den 50-årige kvinde anvendte samme udtryk i sin forklaring i retten - at "det slog klik". Han havde læst offerets SMS-beskeder på hendes telefon, hvor der bl.a. stod, at hun ville flytte fra ham, og han beskriver også, at nogle af SMS-beskederne var af seksuel karakter og sendt til en anden mand. I retten fortæller gerningspersonen om, hvordan han følte sig jaloux, var vred og ked af det.

Ved dette femicide kan vi anskue gerningspersonens bekræftelse i, at offeret ville forlade ham og muligvis var ham utro, som det afgørende for en ændring i tankemønster. Det er på denne baggrund, at hans tankegang ændrer sig, og kort tid efter begår han drabet. I drabet på den 27-årige kvinde, sker det uoprettelige tab af kontrol, når offeret går imod sin mand og fortæller hans onkel i en telefonsamtale om partnerens alkohol- og stofmisbrug. Til offerets mor forklarer gerningspersonen og offerets mand, at han dræbte offeret, fordi "hun svarede igen" (Havskov, 2022). Udover offerets og gerningspersonen igangværende separation, var det særligt også gerningspersonens overbevisning om, at offeret var ham utro, som bidrog til oplevelsen af kontroltab, men det endelige kontroltab skete, da offeret "gik imod ham" overfor onklen i telefonen.

Trin 7: Planlægning

Planlægning af drabet kan forløbe sig over et par timer til at strække sig over et år (Monckton-Smith, 2020). Gennemgående for de data, vi har om femicides begået af en (eks)partner i 2022 er, at planlægningsfasen varer kort tid. Oftest er der brugt minimal tid på at planlægge og forberede drabet. Vi kender ikke de forudgående detaljer til drabet på den 73-årige kvinde, udover at det skete samme dag, som offeret fik af vide, at hun havde fået sin egen lejlighed.

Gældende for drabene på både den 52-årige kvinde, den 50-årige kvinde, den 27-årige kvinde og 24-årige kvinde er, at de alle blev dræbt efter kortvarig planlægning. Disse drab sker efter en umiddelbar reaktion hos gerningspersonerne. Men selvom planlægningen har været kortvarig, og selvom gerningspersonerne har reageret umiddelbart på en udtalelse, SMS-beskeder eller en nyhed, er der gået afgørende omstændigheder forud for drabene. Derfor har det ikke "slået klik" for gerningspersonerne, og drabene sker ikke i ren impulsivitet og affekt. Tværtimod er drabene oftest kulminationen på en forudgående periode med kontrol og kontroltab, og gerningspersonerne har i drabet dermed reageret på noget, der har været undervejs.

I femicidet med de to gerningspersoner ser vi, at planlægningen har foregået i et længere tidsrum, og i hvert fald over en dag. Retten finder efter en samlet vurdering, at de to gerningspersoner havde motiv til at dræbe offeret, og at drabet blev planlagt i et samarbejde. Vi ser ved dette femicide, at den dømte mand tager til den by, hvor offeret arbejder, og venter udenfor hendes arbejdsplads, indtil offeret får fri. Retten finder det ubetænkeligt at lægge til grund, at kvinden som led i aftalen med manden om, at han skulle dræbe offeret, fortalte ham, hvor offeret arbejdede, og hvornår hun fik fri. Samtidig finder retten det også bevist, at kvinden medvirkede til drabet, idet hun på dagen for drabet mødtes med manden og hjalp ham med at skifte telefonnummer, samt idet hun vedvarende havde telefonisk kontakt med ham i timerne op til drabet. Dermed ser vi, at der i dette femicide er en større grad af planlægning.

Trin 8: Drabet

Syv ud af de ti femicides begået af en nuværende eller tidligere partner er sket i hjemmet. Et af drabene har vi ikke viden om, hvor er begået, et andet er blevet begået på parkeringspladsen foran offerets arbejdsplads, og et tredje drab er begået i en bil. Disse gerningssteder stemmer overens med de typiske gerningssteder, som Monckton-Smith (2020) finder i sin forskning. Her peger hun desuden på, at drabene ofte er præget af en høj grad af vold – ofte mere ekstrem, end volden har været i løbet af forholdet. Dette kan også resultere i selvmord, som vi ser det i fire femicides (inklusive drabet, hvor politiet endnu ikke har oplyst, om de formoder, at manden først dræbte sin hustru og derefter sig selv), foruden selvmordsforsøget efter drabet på den 50-årige kvinde.

I fire ud af de ti femicides begået af en (eks)partner var drabsmetoden kvælning. I yderligere fire femicides var drabsmetoden skarp vold, herunder (køkken)knive og skydevåben. I de to resterende (eks)partnerdrab kender vi ikke til drabsmetoden. I et femicide blev kvinden dræbt ved 78 knivstik, og i et andet femicide blev kvinden ligeledes dræbt ved netop 78 knivstik. I et tredje femicide blev kvinden dræbt ved 27 knivlæsioner. Der ses dermed et mønster af høj grad af vold og brutalitet i drabene.

Udover de mange pårørende til de dræbte kvinder, blev flere børn også direkte belastet under drabene. En 11-måneders gammel baby blev slået ihjel sammen med sin mor i Præstø. I et andet femicide var fælles børn tilstede, da deres mor blev dræbt. Vi ser også et andet femicide, hvor parrets fælles mindreårige barn overværer en del af drabet.

Derudover ser vi i nogle femicides, at gerningspersonen forsøger at skjule drabet. Dette ser vi for eksempel i et femicide, hvor partneren dræber kvinden og deres 11-måneders gamle baby i hjemmet, og dernæst forsøger at skjule ligene i en skov. I et andet tilfælde kører gerningspersonen den bil, hvor liget af den dræbte kvinde befinder sig i, i havnen. I andre tilfælde ser vi, at gerningspersonen enten melder sig selv til politiet eller tilstår drabet i retten.

KONKLUSION

Vi har i denne udgivelse præsenteret en kortlægning af de identificerede femicides i 2022. Formidling af denne viden om femicides og de gerningspersoner, som begår drab, er vigtig af flere grunde.

For det første er det med til at skabe opmærksomhed omkring et dybt alvorligt problem: at kvinder bliver dræbt, fordi de er kvinder. En øget offentlig bevidsthed er afgørende for både forebyggelse og større støtte til initiativer og ændringer. For det andet er undersøgelsen med til at identificere årsager til femicides, og med en dybere forståelse herfor, kan der udvikles mere effektive forebyggelsesindsatser. Derudover kan formidlingen af viden om kønsbaseret vold og drab være med til at nedbryde de barrierer, der forhindrer ofre i at træde frem og rapportere vold og overgreb.

Ved at analysere fælles karakteristika blandt gerningspersonerne får vi større mulighed for at identificere potentielle risici og forhindre gentagelse. En minianalyse af de danske femicides begået af (eks)partnere med afsæt i Monckton-Smiths (2020) ottetrins-model har medvirket til en øget forståelse af dynamikkerne, herunder identifikation af de advarselssignaler og risikoindikatorer, der fører op til et drab. Med andre ord kan en sådan analyse forbedre risikovurderingsprocessen, hvilket er afgørende for både retshåndhævelse og andre fagfolk, der er involveret i forebyggelse.

Analysen bekræfter overordnet, at Monckton-Smiths (2020) forskning også er relevant i en dansk kontekst. De otte forudsigelige trin op til et partnerdrab på en kvinde afspejler sig ligeledes i de danske femicides i 2022. Dermed er modellen anvendelig, når vi i Danmark skal udarbejde forebyggelsesindsatser. Vi ser desuden, at der i et fjerndrab også viser sig visse mønstre af voldshistorik hos gerningspersonen, som vi ellers ser det i (eks)partnerdrabssagerne. Det kan give anledning til en nærmere undersøgelse af, hvilke fælles karakteristika, der går på tværs af gerningspersoner, som begår forskellige former for femicides.

Vi håber, at denne undersøgelse kan anvendes til at skabe bevidsthed i samfundet om risici og forebyggelse af femicides, og at fundene kan anvendes i praksis, når fagfolk skal identificere risikoindikatorer og gribe ind, før volden eskalerer.

ANBEFALINGER

På baggrund af minianalysens fund anbefaler vi følgende:

- **Generel folkeoplysning om vold og tegn på vold**
 - Flere midler til oplysning, kampagner, undervisning og aktivering af civilsamfundet
- **Sikring af vedvarende finansiering til organisationer, som forebygger vold**
 - Implementering af landsdækkende rådgivning og støttegrupper for voldsudsatte, voldsudøvere og pårørende
- **Voldsforebyggende undervisning målrettet faggrupper i direkte kontakt med borgere**
 - Implementering af ottetrinsmodellen som praktisk risikoværktøj til at forebygge vold og drab
- **Tættere samarbejde mellem myndigheder**
 - Hurtigere indsigt i sundhedsjournaler ved mistanke om vold
- **Større fokus på forskning i femicides i en dansk kontekst**
 - Sikring af finansiering af forskningsmidler målrettet forebyggelse af femicides

REFERENCER

- Bernsen, A., Bay, B., Bjerregaard, D. & Blendstrup, E. (2022). Kortlægning og analyse af danske femicides 2000-2021. *Center for Voldsforebyggelse*.
<https://centerformagtanalyse.dk/wp-content/uploads/2022/12/Femicide-Watch-Analyse-2001-2021.pdf>
- Femicide Watch Initiative (n.d.)
<https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-violence-against-women/femicide-watch-initiative>
- Havskov, J. A. (2022, 7. november). *Tolken 'Hector' dræbte konen: - Hun svarede igen*. Ekstra Bladet.
<https://ekstrabladet.dk/krimi/tolken-hector-draebte-konen-hun-svarede-igen/9503272>
- Hedegård Thomsen, A. (2020). *Homicide in Denmark 1992-2016*.
https://pure.au.dk/portal/files/213434138/Homicide_in_Denmark_1992_2016_reduced_no_papers.pdf
- Iwersen, U. (2022, 21. november). *Far til fem dømt for hustru-drab: Kendt tolk får 12 års fængsel og udvises for bestandig*. TV2 Østjylland.
<https://www.tv2ostjylland.dk/skanderborg/to-personer-fundet-draebt-eksmad-doeed-i-skov>
- Monckton-Smith, J. (2020). Intimate Partner Femicide: using Foucauldian analysis to track an eight stage relationship progression to homicide. *Violence Against Women*, 26(11), s. 1267-1285. <https://doi.org/10.1177/10778012198638>
- Rasmussen, N., Nørregård-Nielsen, E. & Westermann-Brændgaard, N. (2016). *Forebyggelse af drab og dødelig vold i nære relationer*.
- Regeringen (2023). *Handlingsplan mod partnervold og partnerdrab 2023-2026*.
https://digmin.dk/Media/638234619918283183/Handlingsplan%20mod_partnervold_og_partnerdrab_2023-2026_tilgaengelig.pdf
- Rye, S. & Angel., C. (2019). Intimate Partner Homicide in Denmark 2007-2017: Tracking Potential Predictors of Fatal Violence. *Cambridge journal of evidence-based policing*, 3(1-2), s. 37-53

TV2 Østjylland (2022, 25. august). *To personer fundet dræbt - eksmand død i skov.*
<https://www.tv2ostjylland.dk/skanderborg/to-personer-fundet-draebt-eksmand-doed-i-skov>

UNODC & UN Women (2022). *Statistical framework for measuring the gender-related killing of women and girls (also referred to as "femicide/feminicide").*
https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/statistics/Statistical_framework_femicide_2022.pdf

UNODC & UN Women (2023). Gender-related killings of women and girls. Global estimates of female intimate partner/family-related homicides in 2022.
https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/briefs/Femicide_brief_2023.pdf

UN Women (2023). *Five essential facts to know about femicide.*
<https://www.unwomen.org/en/news-stories/feature-story/2022/11/five-essential-facts-to-know-about-femicide>